

Zeller

Soha nem szerettem a kezemet. Már kislányként is túl ráncos és eres volt. Holott mennyire szeretem a szép kezű embereket! Amikor először találkozom valakivel, mindig a kezét nézem meg. Hosszúak, egyenesek-e az ujjai, mennyire dagadnak ki az erek rajta, milyen a bőre: puha vagy érdes? Erennek is a keze volt az, amire elsőként felfigyeltem. Nem olyan volt, mint amit egy képkeretezőtől várna az ember. Hosszú ujjai a lehető legmagasabbról uralkodtak a kezében szorított kalapács fölött. Nem illett a kalapács abba a kézbe. Én így szerettem bele.

– Nesli, miket beszélsz? Teljesen le fogod taglózni az apádat!

Apám, aki nyugdíjas régész volt, nem állt annyira szoros viszonyban ezzel a világgal, hogy foglalkozna azzal, a lánya egy képkeretezőhöz megy férjhez, és ezt anyám is jól tudta. (Az én drága apukám, akire mindig úgy emlékszem vissza, amint kibolyhosodott, sötétzöld kardigánjában, melyet soha nem akaródzott levennie, ül a bordó bársonyfotelben, és figyelmesen olvas valamit.) Azt hiszem, anyám csak azért mondta ezt, mert tudta, mennyire szeretem apát. Azt hitte, ezzel fájdalmat okoz, és akkor meggondolom magam. Nem tudom azt sem, hogy mennyire tartott engem felelősnek azért, hogy apám nem sokkal azután, hogy bejelentettem, hogy férjhez megyek, meghalt. Talán most majd tudok gondolkodni mindezekben, a szerelem véget ért, már tudok foglalkozni másokkal és a múlttal is.

Ahogy közeledett a komp a sziget kikötőjéhez, arcomat megcsapta a fenyőillatú szél, de most ez sem volt képes felvidítani. Ezer és ezer gondolat járt a fejemben. Anyám mit csinálhat most? Mit fog csinálni, amikor kisvártatva megpillant engem? Legalább egyszer az életben képes lesz meglepetést okozni nekem? Vagy csak a szokásos, ismert reakciókra számíthatok? Esetleg kezét finoman a homlokához emeli, és – ami elég furcsa lenne tőle – csendben marad?

Mint egy öregasszony, levegő után kapkodva mentem fel a bőrönddel a kezemben a meredek utcán, ki tudja hányadszorra, jóval lemaradva saját magam mögött.

Hirtelen eleredt a hó. Megálltam a faajtó előtt, hármat kopogtam.

Mikor kinyitottam az ajtót, először persze meglepődtem. Erre nem számítottam. Vagy talán mindig ezt vártam. Lehet, hogy erre vártam azóta, mióta Kenan meghalt, sőt, talán azóta, hogy férjhez mentél. Mégis, azt hittem, nem tántorodsz meg, hogy ebben legalább hasonlítasz rám. Hát itt vagy, Nesli. Tudod, ha én elmentem volna, biztos, hogy soha nem jövök vissza, de én nem tudtam elmenni. Igazából nem volt hová mennem. Mindig itt maradtam, ezen a szigeten. Maradtam, mondván, nyugdíjas építész vagyok, Kenan Bey, a régész felesége.

Van valaki, aki szerelemből megy férjhez? Egyedül az én lányom, Nesli. Igen, meglepődtem, amikor megláttam, de nem mutattam ki. Én egy oszmán asszony vagyok, csak semmi érzelgősség! Ha vért kell köpnöm, sem szólok! „Hát az csak egy kis somlé, kérem, mi jut eszükbe?!” – játszom meg magam. Ne vegyék ám komolyan, hogy én ilyen tanult meg olyan olvasott, művelt vagyok! Ha tudnák, mennyi én rejtőzik az énem mögött! Te legfeljebb az apádat ismerted, de engem nem. Kenan békés ember volt, könnyű volt kiismerni, átlátni rajta. Nagyon nehéz volt nem szeretni őt azzal a kikönyökösödött, zöld kardigánjával, a szétszórtságával szétszórt fejével. Akkor sem szólt semmit, amikor hozzám mentél ahhoz a képkeretezőhöz. Azt hiszed, nem jöttem rá, hogy titokban pénzt küldözgetett neked, bármennyire is próbálta titokban tartani előttem? Rájöttem, de nem szóltam. Mégiscsak ő volt az uram. Nem akartam, hogy még jobban bánkódjon. Ez van, ilyenek vagyunk mi nők. Egy nyugdíjas építész magától ezt nem tudja. Kell, hogy ott legyen egy férj mellette. Vagy ha férj nem is, legalább egy macska vagy kutya legyen, aki ott sündörög körülötte. A lényeg, hogy valami kell neki mindenképp, mert nem bírja az egyedül-létet.

Nézd meg, hogy néz ki a kezed! Tíz év alatt teljesen megroggyantál. Most biztos azt hiszed, hogy örülsz magamban, és azt gondolom, „Na, tessék, nem megmondtam?” Valójában nem tévedsz nagyot, persze, hogy örülsz, de annak, hogy visszajöttél. Ha pár évvel ezelőtt jöttél volna vissza, akkor lehet, hogy másképp éreztem volna. Akkor minden terhetem a nyakadba zúdítottam volna. Most magamban örömködök. Ha nem restelném, még táncot is lejténék annak örömére, hogy végül visszatértél. Na, mármost te azt sem tudod, hogy én tudok hastáncolni. Nem tudsz te semmit. Az viszont teljesen normális, hogy nem tudsz Emin Efendiről. Róla apád sem tudott. Nem látott az ki a könyvei közül soha! Márpedig az élet sok minden másból is áll. Emin

Efendi építőmester volt, brigádvezető. Őt bíztuk meg a kert átalakításával. Megragadott a férfiassága, a kreol bőre. De apád mellett is mindvégig ott voltam, és minden asszonyi kötelességemet százszázalékosan teljesítettem. Drága kisgidám, te ezt nem tudhatod. (Kisgidám, bizony, amikor kicsi voltál, mindig így hívtalak, ahogy anyám is mindig így hívott engem kiskoromban. Mindig halkán mondtam, vagy csak magamban, nem akartam, hogy apád meghallja, valamiért rejtettem előtte ezt az önmagam számára is meglepő anyatigris-énemet. Egyébként meg ha kiabálva mondom, se hallotta volna meg.) Néha szolgálgattalak, amikor a karom közt aludtál. Attól mintha újra rácsodálkoztam volna, hogy van egy lányom.

Bizony! Mit tudhatod te! Te csak arra voltál képes, hogy egy szép napon megszökj egy képkeretezővel. Meg annyit, hogy magamra hagyj apáddal itt ezen a szigeten, az öregkor hajnalán. Nincs ez rendjén, én mondom, ráadásul Emin Efendi is hirtelen meghalt, amikor ráomlott egy fal az építkezésen, így tényleg csak ennyit tudtál, egyedül hagyni.

– Ideadnád sótartót, Nesli?

Ahogy kéri a sótartót, ugyanaz a komoly arckifejezés. Csak rágja-rágja a falatot, közben készíti elő a fejében a fájdalmas, parázsló mondanivalóját. Ez idáig nem igazán beszélünk. Amikor kinyitotta az ajtót, pont olyan képet vágott, amire számítottam: felkészült, talán mindig készenlétben állt, üres. Aztán nyitva hagyta az ajtót, és visszament a konyhába. Éhes vagy? – kérdezte. – Zuhanyozz le, aztán eszünk. Zellert készítettem. – mintha előre tudta volna, hogy ma jövök vissza, és ezért csinálta azt az ételt, amit a legjobban utálok. Az is lehet, hogy minden nap zellert főzött ez a nőszemély, hátha jövök, én kinézem belőle.

A szobám nem változott semmit. Amikor elmentem, elvittem a könyveimet, így a kiürült könyvespolcra mindenféle dísz tárgyak kerültek. Kisebb-nagyobb, színes csecsebecsék. Van közte néhány ellen-szenves, szakállas törpe is. Pedig félek a törpéktől. Kiskoromban is félttem. És ezt ő tudja is, tudnia kell.

Egy ideig néztem magamat a tükörben a fürdőszobában. A szemem olyan, mint apámé, ahogy idősödöm, ez egyre feltűnőbb. Egy mindig kérdően néző szempár, mely körül épp csak elkezdtek megjelenni a ráncok. Örülök neki.

Zuhanyzás után lemegyek, az asztal terítve vár. Anyám kék ruhájában és ugyanolyan anyagból készült hajpánttal a hajában még mindig szép asszonynak számít, de mint minden nő, aki tisztában van a szépségével, viselkedésének hitelessége már az elejétől búzlik. Mindenféle kapkodás nélkül jön-megy a konyha és az asztal között, és anélkül, hogy rám nézne, felém fordítja a fejét, hogy lássa, őt figyelem-e.

Ki tudja, mi jár a fejedben, anya? Mikor szólalsz már meg? Rájöttél, hogy ezzel a hallgatással még nagyobb fájdalmat okozol, ezért nem szólalsz meg. De én belenézek a szemedbe, próbállak beszédre sarkallni. Vagy talán provokálni akarlak téged, hogy törd meg a csendet? Látom én, hogy azért fel-felcsillan a szemedben valami örömféle. Tudom, miért örülsz. Tudom, mit szeretnél. Azt szeretnéd, hogy azt mondjam: igen, igazad volt, anya. Nem kellett volna hozzámennem ahhoz a képkeretezőhöz, semmiféle képkeretezőhöz nem szabadott volna hozzámennem. Nem tudtunk megélni rendesen. Gyereket se kellett volna szülnöm. Egy olyan gyereket meg végképp nem kellett volna szülnöm, aki kiköpött mása az apjának, és kis híján felgyújtja a lakást, mert varázsló szeretne lenni. Az ember kicsit legyen olyan, mint apa. Apa is miattam halt meg, ugye, anya? Rajta, beszélj csak! Vádaskodj! Hiányzik apa. Mintha őt látnám, ahogy hirtelen itt terem az asztalnál szódásüveg-szemüvegében, kezében könyvvel, párás tekintettel, és szemét gyermeketegen hunyorgatva egyszer csak megszólal: „Menni kell!” Megint nem fogja megmondani, hova, csak hangját finoman remegtetve mondja, „Menni kell!” Szerelmes volt a hivatásába, mielőtt nyugdíjba ment, Anatólia minden szegletét megjárta, és egyszer csak újra el akar majd menni valahová, de anyám szúrós pillantásaitól eszébe jut, hogy ők már lehorgonyoztak ezen a szigeten, ezért csak csendben elfogyasztja az ebédet. Te soha nem akartál elmenni, anya? Soha nem voltál szerelmes? Soha nem hagytad magad csak úgy szépen, lassan beleveszni a semmibe? Csak gondolkozz tovább! Ahogy itt ülsz velem szemben csupa kékben, rubinvörös csillogó hajjal – nézz rá a bőrödre, még ilyen idősen is hogy ragyogsz –, és ahogy óvatosan még egyszer megszóod a zellert; rajta, tégy csak kedvedre, és kérdezd meg magadtól: „Hogyan tudnék a legjobban fájdalmat okozni ennek a lánynak?” Hogy az istenit neki, az istenit!

Egyszer csak elvesztette a fejét, elhajította a tányért. Minden csupa zeller lett emiatt a bolond lány miatt. Hál' Isten, paradicsomszósztól nélkül

készítem az olívaolajos zöldségeket, nem lett sok folt a sokat megélt *bünyani* szőnyegemen. Nesli nem Nesli volt, mintha visszament volna gyerekebe. Bömbölt, jajveszékelt. Utálja a zellert, de engem még jobban. Azt kiabálta, hogy mennyire bosszúszomjas és kegyetlen vagyok, hogy még azt is kinézi belőlem, hogy minden nap zellert főztem azért, hogy hátha betoppan, és hogy az apját akarja. Vajon az apja is ennyire elvesztette volna fejét, ha tudomást szerzett volna Emin Efendiről? Mi történt volna, ha megtudja, hogy hová mentem valójában, amikor es-ténként sötétedés után rögtön a vállamra borítottam a kardigánomat, mondván sétálok egyet? Mi lett volna, ha megtudja, hogy mit művelünk Emin Efendivel az építkezésen lévő homokhalmok mögött? Ha elmondtam volna neki, hogy egészen újjászülettem, ahogy Emin Efendi reszelős, kérges kezével hozzáért a mellemhez...! Vajon ő is így viselkedett volna?

Nem mondtam semmit. Csak néztem őt. Még egy cigarettára is rágyújtottam. Ahogy így hallgattam, ő meg toporzékolt, most először éreztem azt, mintha valóban beszélgetnénk. Tetszett. Rájöttem, hogy valami azért belőlem is jutott ebbe a lányba. Úgy látszik, meg kellett élnie egy sikertelen – van egyáltalán ilyenből sikeres? – házasságot, hogy ez kiderüljön. Ült ott összegörnyedve a zeller- és répadarabokon, mint egy magzat az anyaméhben, a hangja elment a sok kiabálástól, csak zokogott. Felkeltem, odamentem hozzá. Szívesen mondtam volna neki, hogy „édes kisgidám”, most már hangosan, még át is öleltem volna. (Allahom, még mit nem!) Nagyon nevettem magamon. Milyen furcsa dolog az anyaság! Csak gyerünk, te kis nyugdíjas építész, hány évet könyököltél az iskolapadban, micsoda házakat terveztél, te asszony, és akkor egyszer csak leeresztetted a vitorlát, csak mert a lányod idegrohamot kapott – vagy talán az egyedüllétől félsz? Ha nem szégyenkezne, még *gözlemét* is nyújtanék a kedvéért. Még mit nem! Összeszedtem magam, megigazítottam a hajam a tükörben. Ezt ő kérte. Csak azért, hogy ne maradjak magamra, nem fogok meghunyászkodni. Egyébként meg még fiatal vagyok. Még található is egy középkoron túl járó, jóképű férfit – legyen kreol bőrű és izmos is, jó, ha hasonlít Emin Efendihez. Még nem szállt le rólam a kisasszony. Csak fetrengj a földön, bömbölj tovább! Sírj, szipogj csak, mint a nyámnnyila apád! Ha tudnád, anyád még mi mindent fog csinálni!

Eloltottam a cigarettám, otthagytam magára, és csendben felmentem a szobámba.

Ahogy fekszem ott a szőnyegen, nézek kifelé az ablakon. Még mindig esik a hó. Egy rövid idegroham után, ahogy az ember magához tér, minden mozdulatlan, csendesnek tűnik, ez is egy ilyen pillanat most. Pedig ebben a házban telt a gyerekkorom, a fiatalságom, amivel el kell számolnom. A meredek utcán kifulladásos öregkorom meg még csak most ért ide az ajtóhoz. Úgy látszik, mind itt fogunk összegyűlni. A szívem azt súgja, bocsássak meg mindenkinek, sőt magamnak is, de akkor sem vagyok képes rá. Nézem a sok házimunkától kikészült, csúnya kezemet: mintha nem is az enyém lenne. Nem is volt az enyém soha. (Anyám keze is ilyen? Nem, az puha és kecses.) Egyszer csak felkelek, és lassan felmegyek a szobájába. Ledől az ágyán, szemét félig lehunyta. Azt hiszem, elbóbiskolt. Aztán eszembe jut apám zöld kardigánja. Csendben kinyitom a szekrényt, és nekiállok keresni. Úgy érzem, mentem meghalok, ha nem találom meg azonnal. Nem találom. Odamegyek anyámhoz, figyelem őt. Ahogy így, összekucorodva látom őt, jövök csak rá, mennyire megváltozott. Aprócska, remegő kis kupacként fekszik ott az ágy sarkában. Észreveszem, hogy valamit szorít a kezében. Apám zöld kardigánját öleli, és mintha álmában csendben sírdogálva mondogatna valamit, de nem érteni, mit. Arra gondolok, hogy soha nem láttam még őt sírni, hát mellé fekszem. Egészen védtelennek látszik most, szorosan átölelem. Meglepődök magamon, de a haját simogatom. Nem reagál semmit, csak fekszik és tovább mormog magában. Aztán hirtelen pár érhető szó jön ki a száján: – Kenan szerette a zellert, nagyon szerette...

SCHMIDT SZONJA EMESE fordítása